

5 ביוני 2017

ההסתה נגד ישראל ברשות הפלסטינית: שורשיה ומאפייניה¹

מהי הסתה?

1. **בבריטניה** מוגדרת הסתה (Incitement) כפעולה, שנועדה לעודד התנהגות בלתי חוקית או לשכנע מישהו להתנהג באופן בלתי חוקי (מילון אוקספורד). בארה"ב מוגדרת הסתה כהנעת מישהו לפעול באופן פוגעני או אלים (Merriam-Webster Dictionary). אנו נרחיב הגדרות אלו: הסתה לדעתנו היא גם ניסיון לשכנע קבוצות אנשים להאמין באידיאולוגיות ובתפיסות עולם או במדיניות בעלת אופי קיצוני, העלול להוביל למעשים אלימים ובלתי חוקיים.

2. מהגדרות אלו עולה, כי יכולים להיות סוגים שונים של הסתה: לאלימות, לטרור, לשנאה, לגזענות, לאנטישמיות וכו'. לצורך הדיון נעסוק בשני סוגי הסתה, שבהם מעורבים פתח והרשות הפלסטינית: הסתה לאלימות ולטרור נגד ישראל והסתה לשנאה כלפי מדינת ישראל. בהמשך דברי אנסה להרחיב את היריעה ולבחון את סוגיית ההסתה ברשות הפלסטינית בהקשרה הרחב.

ההסתה לאלימות ולטרור כביטוי למדיניות הטרור העממי ("ההתנגדות העממית")

3. המונח הסתה לאלימות ולטרור, בהקשר לישויות, ארגונים או מדינות הינו לדעתי מונח מצמצם. שכן ההסתה, כפי שהוגדר לעיל, אינה עומדת בפני עצמה אלא היא פועל יוצא של אידיאולוגיה או מדיניות. במקרה שלנו מה שעומד בשורש ההסתה לאלימות ולטרור הינה מדיניות הרשות הפלסטינית ופתח, או אף תפיסת העולם שלהן. לפיכך לפני שנדון בהסתה לאלימות ולטרור ננסה לבחון את תפיסת העולם והמדיניות העומדים ביסודה.

4. תנועת פתח, מראשית דרכה, אימצה את התפיסה של "המאבק המזוין", ככלי אסטרטגי מרכזי למאבק נגד ישראל. הפיגועים שבוצעו נגד ישראל וההסתה לטרור ולאלימות היו ביטויים למימושה של תפיסה זאת. גם לאחר החתימה על הסכם אוסלו בשנת 1993 המשיך הממסד הרשמי הפלסטיני, בהנהגת יאסר ערפאת, בהסתה לטרור ולאלימות, אשר גברה בתקופת האנתיפאדה השנייה. מאז מות ערפאת וסיום האנתיפאדה הורגשה ירידה משמעותית בהיקף ההסתה ושינוי באופייה (במקביל

¹ מסמך זה נכתב על בסיס הרצאה של ד"ר אל"מ (מיל.) ראובן ארליך, מנהל מרכז המידע למודיעין ולטרור במל"מ, במהלך דיון פומבי של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת על "מדיניות הרשות הפלסטינית ביחס להסתה נגד ישראל" (29 במאי 2017). הדיון הועבר בשידור חי על ידי ערוץ הכנסת.

לירידה בהיקף ובאופי פעולות הטרור). **אולם הטרור וההסתה לא נעלמו בתום האנתיפאדה השנייה אלא לבשו צורה אחרת.**

5. הטרור, האלימות וההסתה במתכונתם הנוכחית הינם פועל יוצא מהחלטה מדינית-אסטרטגית, שהתקבלה לפי שמונה שנים בועידה השישית של פתח (אוגוסט 2009)², אשר אימצה אסטרטגיה של "התנגדות עממית" (קרי, טרור עממי). אסטרטגיה זאת שבה ואשררה ע"י אבו מאזן בועידה השביעית של פתח, שהתקיימה בראמאללה (29 בנובמבר- 21 בדצמבר 2016), אשר בה הוחלט על המשך ה"התנגדות עממית".

6. אבו מאזן שב וטען, כי ה"התנגדות עממית" מתבצעת בדרכים בלתי אלימות ("מקאומה סלמיה")³. ברם ההתפתחויות בשטח מאז הועידה השישית, ובפרט מאז אוקטובר 2015 הצביעו על כך, שמאחורי מטבע הלשון של "התנגדות עממית" בדרכים בלתי אלימות מסתתרת מדיניות ברורה של הרשות הפלסטינית ושל פתח התומכת בטרור עממי אלים, שבמסגרתו מופעלת אלימות נגד אזרחים ישראלים ואנשי כוחות הביטחון. מנגד מתנגדת הרשות ל"טרור צבאי" ול"מאבק מזוין", שהינו דפוס הפעולה המועדף על חמאס, הכולל גם (בין השאר) פיגועי התאבדות ופיגועי ירי. דפוס פעולה זה אינו נשלל עקרונית ע"י פתח אולם הוא נתפס על ידו כדרך פעולה, שאינה משרתת את צרכי העם הפלסטיני בעיתוי הנוכחי ואשר עלולה לחזק את מעמדה של חמאס ביהודה ושומרון.

7. מרבית פיגועי הטרור העממי שהיינו עדים להם בשמונה השנים האחרונות כללו ידו"י אבנים והשלכת בקבוקי תבערה, דפוס פעולה שכיח המתבצע יום, יום, העלול להיות קטלני. כמו כן רווחים פיגועי דקירה ופיגועי דריסה המתבצעים מעת לעת (המכונית והסכין מהווים "נשק קר", שהשימוש בו נתפס כלגיטימי). במקביל, מנגנוני הביטחון של הרשות מקיימים תיאום בטחוני עם כוחות הביטחון הישראלים כדי שלא לאפשר לחמאס "להרים ראש" ולמנוע פיגועים "צבאיים", שעלולים לצאת מכלל שליטה, לדרדר את המצב ולפגוע ברשות.

8. לצד הטרור העממי מתבצעים גם "פיגועים צבאיים" (בעיקר פיגועי ירי), שאינם נכללים בתפיסת ה"התנגדות העממית". הרשות הפלסטינית נמנעה בדרך כלל מלגנות את "הפיגועים הצבאיים", גם כאשר אזרחים ישראלים מצאו מותם בפיגועים הללו. בכמה מקרים גינה אבו מאזן את "הפיגועים הצבאיים" אולם הדבר נעשה בדרך כלל בשפה רפה, תוך כריכת הפיגועים עם מעשיה של ישראל ותוך הצנעת הגינוי בתקשורת הפלסטינית.

9. הטרור העממי, המוגדר כהתנגדות המתבצעת בדרכי שלום גבה מחיר של חמישים הרוגים בגל הטרור הנוכחי (מה-14 בספטמבר 2015 ועד היום) בין אוגוסט 2009, מועד קבלת ההחלטה על "ההתנגדות העממי" ועד ה-14 בספטמבר 2015 נהרגו חמישים ישראלים נוספים. סה"כ גבה הטרור העממי מחיר דמים של מאה הרוגים, רובם אזרחים, מאז שהוחלט עליו בועידה השישית של פתח. זוהי אינה איפא "התנגדות עממית" בדרכים בלתי אלימות. זהו טרור עממי המתנהל נגד ישראל

² ראו מחקר של מרכז המידע למודיעין ולטרור מה-1 ביוני 2010: "תפיסת ההתנגדות העממית של הרשות הפלסטינית: שורשיה, מטרותיה ומשמעותיה".

³ כך למשל, באוקטובר 2015, בשיאו של גל הטרור העממי, התבטא אבו מאזן: "אנו לא משתמשים באלימות ובכוח. אנו מאמינים בשלום ובהתנגדות העממית. זוהי זכותנו וחובה שנמשיך בה כל עוד קיימת תוקפנות..."

ביהודה ושומרון ובישראל, הנתמך ע"י הרשות הפלסטינית ופתח ומלווה במאבק מדיני עיקש נגד ישראל בזירה הבינלאומית.

מאפייני תמיכת פתח והרשות הפלסטינית בטרור העממי

10. להלן מאפיינים של ביטויי התמיכה של הרשות הפלסטינית ופתח ב"התנגדות העממית" מאז פרוץ גל הטרור העממי (ספטמבר 2015) ועד היום:

א. גיבוי מדיני והסברתי:

1) הרשות ופתח נמנעים מלגנות פיגועים נגד ישראל, גם כאלו המתבצעים בתוך שטח ישראל, גם כאלו שגרמו למותם של אזרחים, גם כאלו שלא ניתן להגדירם כ"התנגדות עממית". אולם בניגוד לחמאס נמנעת הרשות הפלסטינית מלקרוא במפורש להריגת ישראלים, לפחות לא בכלי התקשורת ה"מסורתיים" (עיתונים, רדיו, טלוויזיה). לעומת זאת, ברשתות החברתיות ההסתה של פתח לטרור ולאלימות הינה בוטה וישירה יותר.

עידוד פיגועי דקירה: כרזה של פתח הקוראת לדקירת ישראלים בירושלים (חשבון הטוויטר של משרד הגיוס והארגון של פתח, 4 באוקטובר 2015).

עידוד פיגועי דריסה: דף הפייסבוק של תנועת השביבה (סיעת הסטודנטים של פתח) באוניברסיטת אלנג'אח בשכם, שהתפרסם ב-6 בנובמבר 2014 לאחר פיגוע דריסה קטלני בירושלים. בקריקטורה נכתב "התנגד, ולו גם באמצעות מכוניתך" (דף הפייסבוק של תנועת השביבה באוניברסיטת אלנג'אח, 6 בנובמבר 2014). יום קודם לכן, ב-5 בנובמבר 2014, בוצע פיגוע דריסה בשכונת שיח' ג'ראח בירושלים כתוצאה ממנו נהרג אדם ו-13 נפצעו.

ב-3 בפברואר 2016 ביצעו שלושה מחבלים מקבאטיה פיגוע ירי ודקירה סמוך לשער שכם בירושלים. לוחמת ממשמר הגבול נהרגה ולוחמת שנייה נפצעה באורח קשה. בחשבון הטוויטר של פתח התפרסמה כרזה המביעה תמיכה בשלושת המחבלים מקבאטיה: "מקבאטיה לירושלים. ברכת" (חשבון הטוויטר של פתח, 3 בפברואר 2016).

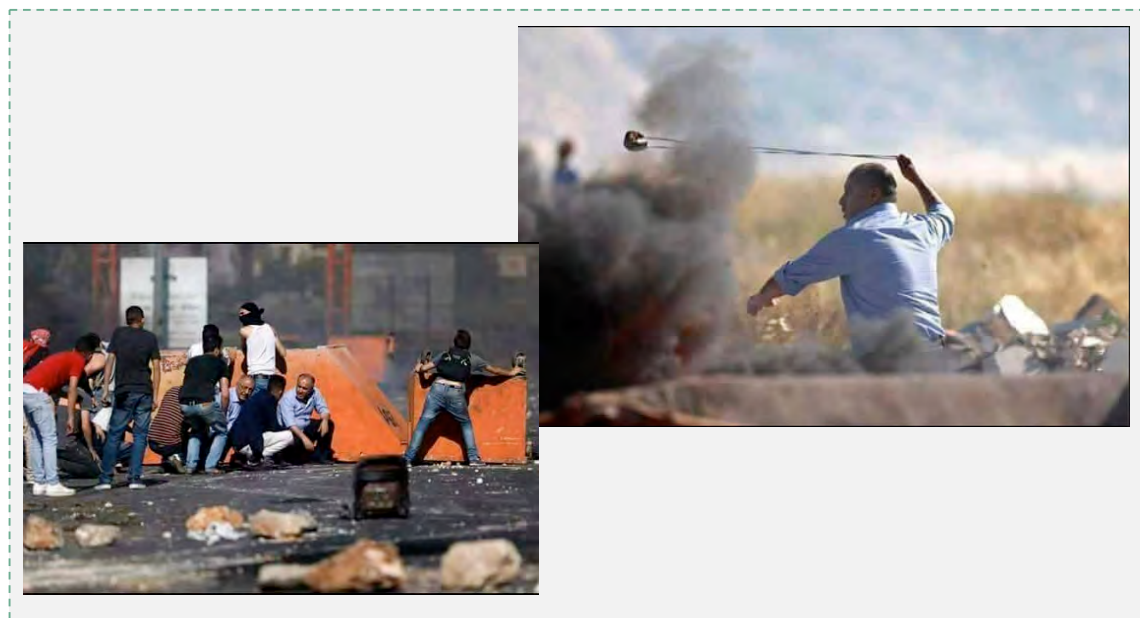

עידוד ידווי אבנים: כרזה באתר פתח בה נכתב: "באמצעות אבני אדמתנו אנו נאבקים" (אתר נציבות ההסברה של פתח, 27 בדצמבר 2015).

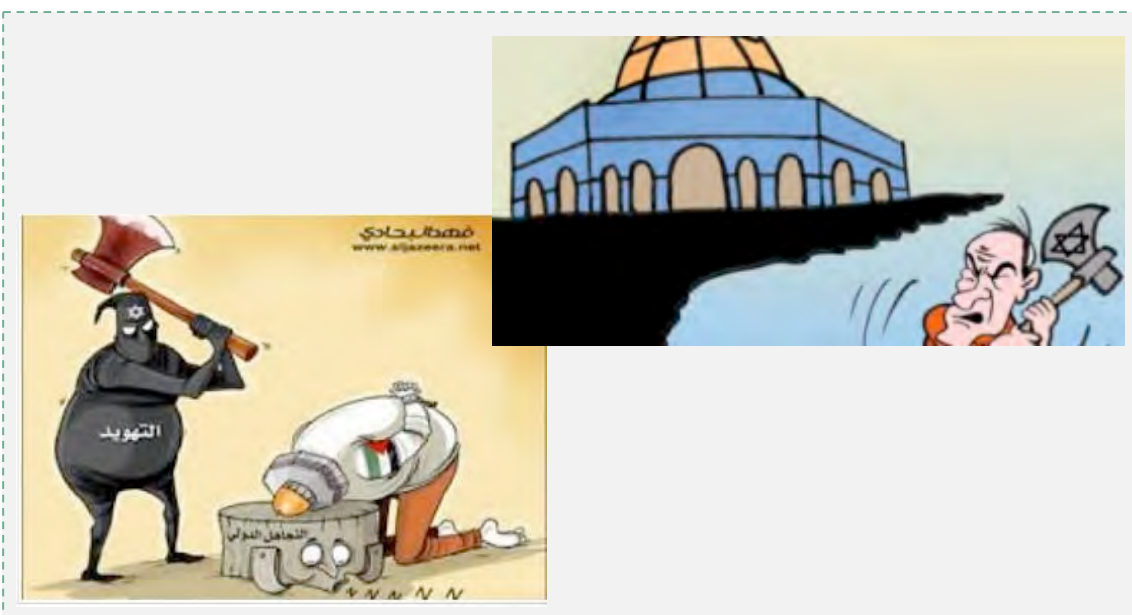
2) התקשורת הפלסטינית, ובכלל זה כלי התקשורת המזוהים עם הרשות, משבחים את הפיגועים ומבצעהן וטוענים בשיטתיות, שישראל "מוציאה להורג" פלסטינים תמימים על לא עוול בכפם. הרשות הפלסטינית ופתח נוהגים לראות בישראל כאחראית למותם של מבצעי הפיגועים תוך התעלמות מוחלטת מהקשר שבין התוצאה (מות המחבל) לסיבה (ניסיון הפיגוע). התקשורת הפלסטינית מרבה לתת במה לטענות כזב שיטתיות של משפחות המחבלים (למשל, הצגת פיגועי דריסה כתאונות דרכים).

תמיכת ביטאון הרשות הפלסטינית בפיגוע ירי קטלני: ב-9 באוקטובר 2016 ביצע מצבאח אבו צביח פיגוע ירי ממכונית נוסעת בירושלים. שני ישראלים נהרגו. עמר אבו אלע'ול, בעל טור בביטאון אלחיאת אלג'דידה, פרסם מאמר בו טען, כי מדיניות ישראל ופעולות מערכת הביטחון שלה הם שגרמו לפיגוע משום שהם דחקו את אבו צביח לפינה. עמר אבו אלע'ול סבור "כי זאת השפה המובילה לתגובה על הברבריות, השחיתות והטרור שלהם [של הישראלים]". אלע'ול כינה את המחבל "ארי ירושלים ואלאקצא", אשר נפל על אדמת הבירה ירושלים, אותה אהב, בהשאירו צוואה להגן על ירושלים "ולשמור על זהותה הפלסטינית הערבית" (אלחיאת אלג'דידה, 10 באוקטובר 2016).

3) פעילי פתח נוהגים לשבח בפומבי את ה"התנגדות העממית", את האלימות המתבצעת במסגרתה, ואת מבצעי הפיגועים. בולטים ביניהם **סלטאן אבו אלעינין וג'בריל רג'וב**. כמו כן לעיתים משתתפים פעילי פתח בהפגנות ובעימותים אלימים עם צה"ל. 14 בספטמבר 2015, ערב פרוץ גל הטרור העממי, הצטרפה תעמולת פתח לקריאה של חמאס והתנועה האסלאמית בישראל: "מסגד אלאקצא בסכנה".

ג'מאל חויל, חבר המועצה המחוקקת מטעם פתח במחוז ג'נין, משתתף בעימותים נגד כוחות צה"ל במחסום בית אל (דף הפייסבוק ג'נין אלחדת', 14 במאי 2017). ג'מאל חויל היה אחד ממפקדי גדודי חללי אלאקצא במהלך האנטיפאדה השנייה. הוא נעצר ב-2002 ושוחרר ב-2009. בעת מאסרו נבחר ב-2006 כחבר המועצה המחוקקת מטעם פתח במחוז ג'נין (אתר QUDSN, 25 ביולי 2013).

מימין: קריקטורה המתריעה, כי מסגד אלאקצא בסכנה. פורסמה באתר משרד פתח באירופה (אתר משרד פתח באירופה, 17 בספטמבר 2015). משמאל: קריקטורה שפורסמה באתר פתח לפיה ישראל מנתקת את מסגד אלאקצא מהגוף הפלסטיני, תוך התעלמות מהנעשה במקום (אתר fatehmedia, 19 בספטמבר 2015).

מימין: סלטאן אבו אלעינין, חבר הוועד המרכזי של פתח, המשמש גם כיועצו של אבו מאזן לענייני ארגונים לא ממשלתיים, התראיין ב-2 באוקטובר 2015 לערוץ אלעאלם האיראני ואמר: "הפיגוע באיתמר [שבו נהרגו בני הזוג נעמה ואיתם הנקין ז"ל] הינו תגובה טבעית לפשעי הכיבוש" (יוטיוב, 2 באוקטובר 2015). משמאל: פוסט שהעלה סלטאן אבו אלעינין בדף הפייסבוק הרשמי שלו המשבח ומאדיר מחבלים, שביצעו פיגועים נגד ישראל, כולל המחבל מהנד חלבי שביצע פיגוע דקירה בירושלים שכתוצאה ממנו נהרגו שני ישראלים (דף הפייסבוק של סלטאן אבו אלעינין, 4 באוקטובר 2015).

ג'בריל רג'וב, חבר הוועד המרכזי של פתח, המשמש גם כיו"ר התאחדות הכדורגל הפלסטינית, בראיין לטלוויזיה הפלסטינית (יוטיוב, דף הפייסבוק של ג'בריל רג'וב, 17, 18 באוקטובר 2015). בראיין שיבח רג'וב את הפיגועים (פיגועי "התנגדות העממית") וכינה אותם (פעולות) גבורה תוך הבעת כבוד כלפי מי שביצע אותם. רג'וב הדגיש, כי ישנה הסכמה לאומית לגבי אי-ביצוע פיגועי התאבדות העלולים להשפיע באופן שלילי על המאבק הפלסטיני. אולם הוא שיבח את הפיגועים האחרונים, שגרמו למבוכה רבה בישראל (יוטיוב, דף הפייסבוק של ג'בריל רג'וב, 17, 18 באוקטובר 2015).⁴

ב. בכירי הרשות, פתח וכוחות ביטחון פלסטינים משתתפים בהלוויות מחבלים, שנהרגו במהלך הטרור העממי, ומבקרים אצל משפחותיהם. לכמה מההרוגים בפיגועים מתקיימות הלוויות "ממלכתיות" (הגופה נישאת ע"י אנשי מנגנוני הביטחון).

⁴ דף הפייסבוק של ג'בריל רג'וב הועלה בעת גל של פיגועי טרור עממי, כולל פיגועי דריסה, דקירה וירי, חלקם הגדול בירושלים.

ב-31 בינואר 2016 בוצע פיגוע ירי במחסום צה"ל סמוך לבית אל. שלושה חיילים נפצעו. המחבל, אמג'ד ג'אסר סכרי, נורה ונהרג. הוא שירת כסמל ראשון במשטרה הפלסטינית ושימש כאחד ממאבטחיו של התובע הכללי בראמאללה. למחבל נערכה הלוויה צבאית רשמית. גופתו נישאה על כתפי אנשי המשטרה הפלסטינית. בתהלוכת ההלוויה השתתף מחמוד אלעאלול, חבר הוועד המרכזי של פתח ואחראי משרד הארגון והגיוס ביהודה ושומרון (מען, 1 בפברואר 2016).

ב-4 בדצמבר 2015 נהרג עבד אלרחמן וג'יה אלברע'ותי, בעת פיגוע דקירה נגד חייל צה"ל סמוך לכפר עאבוד (אזור ראמאללה). החייל נפצע באורח בינוני. למחבל נערך טקס הלוויה רשמי ע"י הרשות הפלסטינית (ופא, 5 בדצמבר 2015).

ביטויי אבל ממלכתיים בעת קבלת גופות מחבלים מידי ישראל. מימין: טקס רשמי של הרשות הפלסטינית בעת קבלת חמש גופות של פלסטינים. בטקס השתתפו כוחות הביטחון הלאומיים הפלסטינים (ופא, 30 באוקטובר 2015). משמאל: ההלוויה ההמונית, שנערכה בחברון למחבלים, שגופותיהם הוחזרו (ופא, 31 באוקטובר 2015).

ג. **סיוע כספי למחבלים-אסירים, אסירים משוחררים ומשפחות שהידים:** על פי נתוני משרד האוצר של הרשות הפלסטינית הגיע סיוע זה בשנת 2016 לסכום של 1,152 מיליון ש"ח, כ-6.9% מכלל התקציב של הרשות ו 29.6% מתקציב סיוע החוץ של הרשות. הרשות עיגנה את התשלומים הללו בסדרה של חוקים וצווים ממשלתיים. במאי 2014 היא הוציאה את התשלומים מידי המשרד לענייני האסירים לידי הוועדה לענייני אסירים של אש"פ. המהלך נועד להטעות את המדינות התורמות, שהתלוננו על כך שכספי הסיוע שלהן משמשים למימון טרור⁵.

ד. פולחן שהידים:

1) הרשות ופתח מטפחים את פולחן שהידים, חברי כל הארגונים, שנהרגו בעשרות שנות טרור פלסטיני. שהידים אלו הופכים בחברה הפלסטינית, ובכלל זה בקרב בני הנוער, למודל לחיקוי ולהערצה.

⁵ מתוך מחקר של תא"ל (מיל") יוסי קופרוסר "פרס לטרור, תשלומי הרשות הפלסטינית למחבלים ומשפחותיהם". המחקר פורסם ע"י המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה ב-2017.

האדרת שהידים: פעילי ארגון הסטודנטים של פתח באוניברסיטת חברון (השביבה) קוראים רחוב בחברון על שם פארוק סדר. פארוק סדר נהרג בעת שביצע פיגוע דקירה בבית הדסה בחברון ב-29 באוקטובר 2015 (אתר רדיו אלחריה בחברון, 1 בדצמבר 2015).

במשחק כדורגל שנערך ב-11 באוקטובר 2016 באצטדיון כדורגל באלראם עמדו שחקני קבוצת הכדורגל הפלסטינית הלאל אלקדס שש דקות דומייה לזכרו של מצבאח אבו צביח (שביצע פיגוע ירי ממכונית בירושלים בו נהרגו שני ישראלים, שוטר ואזרחית). במגרש הונפה גם כרזת ענק עם תמונתו של אבו צביח עליה נכתב: "מועדון הכדורגל הלאל אלקדס אבל על מותו של ארי אלאקצא, שהייד הגיבור מצבאח אבו צביח". בצילום: קבוצת הכדורגל על רקע כרזה לזכרו של מצבאח אבו צביח (דף הפייסבוק של הקבוצה, 11 באוקטובר 2016).

(2) דוגמה מובהקת לפולחן שההידים הינה **דלאל אלמע'רבי**, מחבלת מפתח, שהשתתפה ב-1998 בפיגוע בכביש החוף בו נרצחו 35 אזרחים ישראלים ונפצעו 71, מהם 12 ילדים. מאז הפכה אלמע'רבי לגיבורה לאומית ומידי שנה מתקיימים טקסי זיכרון לזכרה בהשתתפות נציגי הרשות הפלסטינית ופתח⁶.

⁶ ראו פרסום מרכז המידע מה-23 במרץ 2017: "האדרת דמותם של שהידים, שביצעו פיגועי טרור רצחניים, והפיכתם למודל לחיקוי: המקרה של דלאל אלמע'רבי, מחבלת מתנועת פתח, שהשתתפה בפיגוע הדמים בכביש החוף".

תמונות שפרסם עבאס זכי בכיר פתח בדף הפייסבוק שלו מהאירוע לציון יום השנה ה-39 למותה של המחבלת דלאל אלמע'רבי. בצד ימין: עבאס זכי נושא נאום באירוע לזכרה. בצד שמאל: עבאס זכי יושב לצידה של מושלת מחוז ראמאללה לילא ע'נאם (דף הפייסבוק של עבאס זכי, 12 במרץ 2017).

מימין: ד"ר לילא ע'נאם, מושלת מחוז ראמאללה, נושאת דברים בכנס לזכרה של דלאל אלמע'רבי (דף הפייסבוק של ד"ר לילא ע'נאם, 11 במרץ 2017). משמאל: דף הפייסבוק הרשמי של פתח מנציח את זכרה של דלאל אלמע'רבי פורסם לציון יום השנה לפיגוע כביש החוף (דף הפייסבוק של הפתח, 10 במרץ 2015).

3) בגל הטרור העממי האחרון נתקלנו בביטויי הזדהות רבים עם שהידים ואף בפיגועים עממיים (בעיקר פגועי דקירה), שבוצעו כנקמה על מות שהידים. כלי התקשורת המזוהים עם הרשות הפלסטינית מפיקים משדרים ותכנים בשבח השהידים, שנהרגו במהלך פיגועים שביצעו.

ב-10 באוקטובר 2015 דקר מחבל בשם מחמד סעיד מחמד עלי שני שוטרים סמוך לשער שכם בעיר העתיקה בירושלים. המחבל נורה ונהרג. מימין: מחמד סעיד מחמד עלי, דוקר לוחם ממשטר הגבול (דף הפייסבוק QUDSN), 13 באוקטובר 2015. משמאל: הודעת אבל, שפרסמה פתח על מותו של "השהיד הגיבור" מחמד סעיד מחמד עלי. משמאל לסמל פתח ניתן להבחין בצילום של אבו מאזן ומימין צילום של ערפאת (דף פייסבוק מזוהה עם פתח, 10 באוקטובר 2015).

סיכום

11. הדרישה הישראלית מהרשות הפלסטינית להפסיק את ההסתה לאליומות ולטרור הינה לגיטימית ומוצדקת, אולם לדעתי זוהי דרישה ממעטת, הנוגעת לסימפטום ולא ללב הבעיה. לב הבעיה, לדעתי, הינה מדיניות הרשות (ופתח) התומכת ואף מעודדת את הטרור העממי (ה"התנגדות העממית"). הטרור העממי יוצר חיכוך אלים בלתי פוסק בין ישראל לפלסטינים, הגובה מחיר דמים משני הצדדים, וצפוי כי הוא יקשה מאוד על מימוש רעיונות להשקת תהליך מדיני מחודש. ניתן להטיל ספק אם אומנם הרשות הפלסטינית ופתח יענו לדרישה שכזאת אולם דומה, כי עמידה ישראלית נחרצת על הפסקת הטרור והאלימות יותר מבעבר עשויה ליפול על אוזניים קשובות בזירה הבינלאומית, בעידן הטרור הג'האדיסטי המכה בקהילה הבינלאומית.

הסתה לשנאה

12. כשם שהסתה לטרור היא תוצאה של אידיאולוגיה ומדיניות, כך ההסתה לשנאה הינה פועל יוצא של אתוס פלסטיני, המלווה את התנועה הלאומית הפלסטינית, שעל ברכיו התחנכו דורות רבים של פלסטינים, כולל הדור הנוכחי. מרכיבים מרכזיים של אתוס זה הינם "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים לבתיהם בישראל, אי הכרה בקיומו של עם יהודי, הכחשת קשר וזיקה בין העם היהודי לארץ ישראל, הכחשת קשר וזיקה של העם היהודי להר הבית ודמוניזציה של ישראל. כל אלו מובילים לתרבות של שינאה כלפי מדינת ישראל והעם היהודי, ועומדים בניגוד לטענת אבו מאזן, שהפלסטינים מחנכים את ילדיהם לתרבות של שלום.⁷

⁷ אבו מאזן במסיבת עיתונאים בבית הלבן: "אנו מחנכים את ילדינו, צאצאינו ובנינו, לתרבות של שלום ופועלים, כי יחיו בביטחון, חרות ושלום כמו יתר ילדי העולם ובהם גם הילדים הישראלים" (ופא, 3 במאי 2017).

דמוניזציה של ישראל: קריקטורה, שהתפרסמה באתר נציבות ההסברה של פתח, המאשימה את ישראל וארה"ב בהוצאה להורג של ילדים פלסטינים (אתר אתר נציבות ההסברה של פתח, 12 בדצמבר 2015).

דמוניזציה של ישראל: קריקטורה המעבירה את המסר, כי ישראל מלבה את הסכסוך בין הסונים לשיעים (אתר נציבות ההסברה של פתח, 18 באוקטובר 2016).

13. אמצעי חשוב להטמעת אתוס זה בקרב הדור הצעיר משמשים ספרי הלימוד הפלסטינים⁸. לכך ניתן להוסיף החינוך הבלתי פורמאלי המתבצע בבתי הספר⁹. התקשורת הפלסטינית הכתובה והאלקטרונית, ועוד יותר הרשתות החברתיות, עוסקים גם הם בטיפוח אתוס זה ולא פעם הם מוסיפים שמן למדורה, ומתדלקים את השנאה כלפי ישראל. אונר"א, המפעילה בבתי ספר במחנות

⁸ מחקרים שפורסמו בעשור האחרון שבו והצביעו על העוינות כלפי ישראל המוטמעת בתוכנית הלימודים הפלסטינית. האחרון שבהם נעשה ע"י IMPACT-se, מכון באוניברסיטה העברית בירושלים העוסק במחקר ספרי לימוד ותוכניות לימודים במטרה לקדם שלום וסובלנות באמצעות החינוך. המחקר נעשה ע"י ד"ר Eldad J Pardo מהאוניברסיטה העברית וכתרתו: "Palestinian Elementary School Curriculum 2016-17: Radicalization and Revival of the PLO Program" (April 2017).

⁹ המצב חמור יותר ברצועת עזה שם נשלטת מערכת החינוך ע"י חמאס. הילדים עוברים אינדוקטרינציה אנטי-ישראלית קשה מגיל הגן המלווה בחינוך בעל אופי אסלאמי רדיקלי. בכיתות בבתי הספר הם עוברים הכשרה צבאית לקראת הצטרפותם לחמאס בעתיד.

הפליטים, רואה עצמה מחויבת להשתמש בספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית, המחנכים את הדור הצעיר על ברכי תפיסת עולם אנטי-ישראלית. ניסיונות אונר"א למתן כמה תכנים בספרי הלימוד הפלסטינים טורפדו על ידי משרד החינוך של הרשות ועל ידי חמאס¹⁰.

14. כפועל יוצא מכך צמח דור פלסטיני צעיר, חדור עוינות לישראל, החשוף לחינוך אלים בלתי פוסק עם כוחות הביטחון הישראלים הפועלים ביהודה ושומרון (מקומות החינוך הללו משמשים כמוקדי פיגועים של הטרור העממי). אין תימא, שבקרב מבצעי הגל אחרון של הטרור העממי, בלטו נערים צעירים, חלקם תלמידי בתי ספר, שביצעו את הפיגועים לבדם כתוצאה מהחלטה אישית וספונטאנית. מעבר לשיקולים האישים של כל אחד מהמבצעים. אני סבור, כי צעירים אלו הושפעו מאוד מהחינוך, הפורמאלי והבלתי פורמאלי. חינוך זה הטמיע בהם מינקות את הנרטיב השולל את זכות קיומה של מדינת ישראל ותופס את האלימות כמרכיב המרכזי באסטרטגיה הפלסטינית.

סיכום

15. דרישתה המוצדקת של ישראל להפסקת ההסתה לשנאה ברשות הפלסטינית, עוסקת באחד הסימפטומים של האתוס הפלסטיני עמוק השורשים. שינויים משמעותיים באתוס זה מחייבים בין השאר שינוי תודעתי דרסטי בקרב הציבור הפלסטיני וצמיחה של הנהגה פלסטינית אמיצה, אשר תעז ללכת "נגד הזרם" (למשל, ויתור על "זכות השיבה" או נכונות להכרה במדינת ישראל כמדינת העם היהודי). זהו לדעתי תנאי יסוד להצלחתו של כל תהליך מדיני בין ישראל לפלסטינים החייב להתבסס בראש ובראשונה על הכרה הדדית בקיומם של שני עמים בארץ ישראל, העם היהודי והעם הפלסטיני.

¹⁰ ראו פרסום מרכז המידע מ-16 במאי 2017: "חמאס ומשרד החינוך של הרשות הפלסטינית הצליחו לסכל כוונה של אונר"א למתן במקצת את תכני הלימוד בבתי הספר, שהיא מפעילה".